

Panadlihan sa kasal ng mga Waray: Isang foklorik na pag-aaral

Amat, Aldwin ✉

Leyte Normal University, Philippines (aldwinamat777@gmail.com)

Received: 20 May 2026

Available Online: 8 June 2026

Revised: 2 June 2026

DOI: 10.5861/ijrse.2026.26221

Accepted: 7 June 2026

ISSN: 2243-7703

Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Abstract

This study aimed to document the beliefs and customs of the Waray people regarding wedding celebrations. A descriptive research design was employed to describe and analyze the prevailing beliefs within the community. Data were gathered through a semi-structured questionnaire that elicited participants' knowledge and experiences concerning wedding traditions. The findings revealed that Waray culture is rich in customs and beliefs related to marriage and wedding celebrations. These traditions begin during the courtship stage, particularly with the formal visit of the man to the woman's family to seek the parents' permission and blessing. Various beliefs that are thought to influence the couple's married life were also identified. These include the prohibition against trying on the wedding attire before the wedding day, the throwing of the bridal bouquet, the performance of *ado* (a traditional wedding dance), and the preparation of live animals as symbols of prosperity. The study further found that serving chicken and octopus during wedding celebrations is avoided because these are associated with beliefs that may bring misfortune to the married couple. Moreover, unique Waray wedding-related beliefs were identified during the *panunuluyan*, such as *pangungurukay* (the crowing of a rooster) and the offering of money and rice as symbols of a prosperous and stable married life. The documentation and study of these beliefs contribute to the enrichment and preservation of Waray cultural traditions. Furthermore, the findings serve as a valuable contribution to local literature and to the broader understanding of the rich culture and perspectives of the Waray people regarding marriage and family life.

Keywords: Panadlihan, wedding traditions, marriage customs, cultural heritage, local literature

Panadlihan sa kasal ng mga Waray: Isang folklorik na pag-aaral

1. Abstrak

Layunin ng pag-aaral na ito na maidokumento ang mga paniniwala at kaugalian ng mga Waray sa pagdiriwang ng kasal. Gumamit ng disenyong deskriptibo upang mailarawan at masuri ang mga umiiral na paniniwala sa komunidad. Sa pangangalap ng datos, ginamit ang semi-structured na talatanungan sa paglikom ng kanilang kaalaman at karanasan hinggil sa mga tradisyon ng kasal. Lumabas sa pag-aaral na mayaman ang kulturang Waray pagdating sa pag-aasawa at pagdiriwang ng kasal. Natukoy na nagsisimula ang mga kaugalian sa yugto pa lamang ng panliligaw at pamimisita ng lalaki sa tahanan ng babae bilang pormal na paghingi ng pahintulot at basbas ng mga magulang. Kasunod nito ay ang iba't ibang paniniwalang nakaaapekto sa magiging buhay-mag-asawa. Kabilang dito ang pagbabawal sa pagsukat ng damit-pangkasal bago ang araw ng kasal, paghahagis ng bulaklak, *pag-ado* o pagsayaw, at paghahanda ng buhay na hayop bilang simbolo ng kasaganaan. Natukoy rin na iniwasan ang paghahanda ng manok at posit sapagkat may kaugnayan ito sa mga paniniwalang maaaring magdulot ng hindi kanais-nais na kapalaran sa mag-asawa. Bukod dito, lumitaw ang mga natatanging paniniwala sa panunuluyan ng mga Waray, gaya ng *pangungurukay* o panawag ng manok, at ang pag-aalay ng pera at bigas bilang sagisag ng masagana at matatag na pagsasama. Ang dokumentasyon at pag-aaral sa mga paniniwalang ito ay makatutulong sa pagpapayaman at preserbasyon ng mga paniniwalang Waray. Higit pa rito, nagsisilbi itong mahalagang ambag sa panitikang lokal at sa pagpapalawak ng kaalaman hinggil sa mayamang kultura, at pananaw ng mga Waray tungkol sa pag-aasawa at buhay pampamilya.

Susing salita: Panadlihan, tradisyon sa kasal, kaugalian sa pag-aasawa, pamanang kultural, panitikang lokal

2. Introduksiyon

Sa Pilipinas ang kasal ay isang makabuluhang pangyayari sa buhay ng mga Pilipino hindi lamang isang sagradong pag-iisang dibdib kundi isang ritwal na mayaman sa paniniwala at kaugalian. Sa konteksto ng mga Waray, ang kasal ay hindi lamang basta personal na usapin kundi isang mahalagang pangyayari na kumakatawan sa ugnayan ng pamilya, komunidad at pananampalatayang espirtuwal. Pinaghahandaan ang mahalagang pangyayari ng pag-iisang dibdib ng magkasintahan. Sa gabay ng kani-kanilang magulang at kamag-anak ay may mga pamahiing sinusunod ang mga ito. Bilang paghahanda sa pagpapamilya, pangunahing dahilan sa pagyakap sa pagsunod ng mga pamahaiing ito ay ang pananalig na maging masaya, mabiyaya at masaganang pamumuhay ang mag-asawa. Hindi mapapasubalin ang pagsunod sa mga pamahiing ito lalo na sa ganitong mahalagang okasyon sa buhay. Ayon pa kay Orito (2015) na malaki ang nagawang impluwensiya ng mga pamahiin sa usaping kultura, buhay, kabiguan, tagumpay, kalungkutan at kaligayahan ng mga Pilipino. Ang paniniwala sa mga pamahiin ay naging panuntunan sa pang-araw-araw na buhay ng ibang tao, pati na rin ang pagiging babala nito sa bawat gawain, plano, o hangarin nila sa buhay. Ang mga pamahiing ito ay bahagi na ng kulturang `di materyal. Ayon kay Kottak (2009) ang kultura ay pagkakakilanlan ng sangkatauhan, tumutukoy ito sa karaniwang kaugalian, paniniwala na naipapasa-pasa sa pamamagitan ng enculturation o prosesong sosyal na kung saan ang kultura ay natutuhan at naililipat sa susunod na henerasyon. May dalawang uri ng kultura. Ang materyal at di-materyal na kultura. Binubuo ng materyal na kultura ang mga bagay na nakikita at nahahawakang pisikal. Nabibilang dito ang mga kasangkapan, kasuotan, kagamitan, bahay at pagkain. Samantala, ang mga kaugalian, tradisyon, panitikan, musika, sayaw, paniniwala at relihiyon, pamahalaan at hanapbuhay ay sumasaklaw sa di-materyal na kultura (Delmirin, 2012). Sa mga pamahiin ng mga Waray na sinasabing bahagi ng kulturang `di materyal. Binanggit ni Siogo (2015) na ang iba't ibang paniniwala sa kasabihan at pamahiin ay bahagi na ng ating kulturang Filipino at ito ay naiimpluwensyahan ng mga nagaganap sa ating paligid o kaya naman sa mga bagay nagbibigay-takot o kababalaghan sa mga tao. Dagdag ni Jovina (2013), ang mga sinaunang Pilipino ay tulad ng mga tao sa ibang bansa na may paniniwalaan ding mga pamahiin na karaniwang gabay nila sa pang-araw-araw na pamumuhay.

Sa panahong pre-kolonyal, mataas ang pagpapahalaga sa kababaihan na makikita sa kaugalian ng pagbibigay ng dote at iba pang handog ng lalaki at kanyang pamilya sa pamilya ng babae. Ayon sa mga tala nina de Morga (1609), Colin (1663), Pérez (1680), at Martínez de Zuñiga (1803), gaya ng sinipi sa pag-aaral ni Habana (2014), mataas ang pagpapahalaga sa kababaihan noong panahong pre-kolonyal na makikita sa kaugalian ng pagbibigay ng dote at iba pang handog ng lalaki at kanyang pamilya sa pamilya ng babae. Kabilang dito ang **bigay-kaya** (mismong dote), **panhimuyat** (bayad sa ina para sa puyat at pagpapasuso), **sambon** o **sohol** (handog sa mga kamag-anak ng babae), at **bigay-suso** (bayad para sa gatas ng ina). Bahagi rin ng tradisyon ang **paninilbihan**, kung saan naglilingkod ang lalaki sa pamilya ng babae bilang patunay ng kanyang kakayahang suportahan ang magiging asawa at pamilya. Sa araw ng kasal ay babaylan ang namumuno sa tatlong araw na seremonya na kinapapalooban ng pagbibigay ng basbas, paghahagis ng bigas, at dugoang kasunduan kung saan pinagsasama ang dugo ng mag-asawa bilang tanda ng pagkakaisa. Itinatali rin ang kanilang mga kamay at leeg bilang simbolo ng pagiging iisa, na sinusundan ng handaan at seremonyal na pagpapasa ng babae sa kanyang asawa sa huling araw (Pre-Hispanic Marriage Customs, n.d).

Naging bahagi na sa mga Katagalugan ang mataas na pagpapahalaga ng mga Pilipino sa pag-aasawa nabatid sa aklat ni Saucó (1997) na ang pamanhikan ay may tatlong bahagi: bulong, kayari at dulog. Sa bahaging bulong ang mga tagapagsalita ng binata ay magtutungo sa bahay ng dalaga. Sila'y may dalang mga regalo at sa pamamagitan ng mga pagtula at pag-awit ay ipababatid nila ang malinis na hangarin ng binata. Matabos ang bulong ay maninilbihan ang binata sa dalaga. Isinasagawa nito sa pamamagitan ng panunuyo. Sa loob ng takdang panahon, pinaglilingkuran ng binate ang dalaga sa pamamagitan ng pagsisibak ng kahoy, pag-iigib ng tubig at pagtulong sa iba pang gawain ng pamilya nito. Matapos ang panilbihan ay isusunod ang kayari ng pamanhikan. Sa bahaging ito isasama ng binata ang kanyang mga magulang upang hingging ang kamay ng dalaga. Aanyayahan ang magulang, manunuluyan at kasama ang handaan. Kasunod nito ay ang dulog, sa bahaging ito itatakda ang araw at oras ng pag-iisang dibdib. Pag-uusapan dito ang naman ang handaan, kakataying baka at baboy ang sayawan at awitan hanggang mangyari ang araw ng kasal.

Sa paglipas ng panahon, ang pamanhikan ay naging kaugalian ng mga Pilipino. Kapag napagkasunduan ng magkasintahan ang pag-aasawa, isinasagawa ng lalaki ang tradisyon ng pamamanhikan—na literal ay nangangahulugang pag-akyat sa hagdanan ng bahay ng kanyang iniibig (Garcia, 2020). Subalit habang nagbabago ang lipunan, unti-unti na rin nagbabago ang anyo ng panliligaw. Sa kasalukuyan, malayo na ang modernong panliligaw kumpara sa nakagisnang pamamaraan, sapagkat maaari na itong maganap nang walang pisikal na pagkikita, gaya ng virtual dating, online chatting, pagpapadala ng mga text message, pakikipag-usap sa telepono, at instant messaging (Lumen Learning, n.d.).

Bagaman nagbibigay ito ng kaginhawahan at mas mabilis na komunikasyon, nagiging banta naman ito sa unti-unting pagkalusaw ng mga pagpapahalagang Pilipino, lalo na sa hanay ng kabataan. Sa ganitong konteksto, mahalagang pag-aralan ang pagbabagong ito sa kultura ng panliligaw at pag-aasawa sapagkat nagbibigay ito ng mas malalim na pag-unawa sa kung paano naaapektuhan ng makabagong teknolohiya at globalisasyon ang pagpapahalaga, pananaw, at gawi ng mga Pilipino sa pagbuo ng ugnayan at relasyon. Sa mayamang Paniniwala kaugnay sa kasal ng mga Waray, mahalagang maidokumento ang mga ito upang mapagyaman ang panitikang lokal. Sa pag-aaral na ito ay tumutugon ang sa mandato ng Batas Republika Blg. 10066 o National Cultural Heritage Act of 2009, na naglalayong itaguyod, pangalagaan, at payabungin ang pambansang pamana ng Pilipinas, kabilang ang intangible cultural heritage gaya ng mga tradisyon, ritwal, at paniniwala. Gayundin, kaakibat nito ang Batas Republika Blg. 10533 o Enhanced Basic Education Act of 2013, na nagbibigay-diin sa integrasyon ng lokal at pambansang kultura sa kurikulum upang mapalalim ang pagkakakilanlan at pagpapahalaga ng mga mag-aaral sa kanilang pamanang kultural. Sa mas malawak na perspektiba, layon ng pananaliksik na magbigay ng kamalayan sa susunod na henerasyon hinggil sa kahalagahan ng mga tradisyong ito, upang mapanatili ang koneksyon sa nakaraan habang nakikibagay sa kasalukuyan.

Layunin ng Pag-aaral - Layunin ng pag-aaral na ito na malikom, maitala, at g masuri ang mga pamahiin kaugnay sa kasal, partikular sa konteksto ng kulturang Waray. Kasunod nito ay ang pagsusuri sa mga

pagpapahalagang kultural, nakapaloob sa mga pamahiing ito.

Metodolohiya ng Pag-aaral - Gumamit ang pananaliksik ng deskriptibong kuwalitatibong disenyo upang mailarawan ang mga pamahiin sa kasal ng mga Waray ayon sa karanasan ng mga kalahok. Ayon kay Creswell (2012), ang disenyong ito ay nakatuon sa pangangalap ng datos mula sa maliit na bilang ng kalahok upang maunawaan ang kanilang saloobin at karanasan. Isinagawa ang pag-aaral sa isang lungsod na sentro ng Leyte at Samar, sapagkat ito'y nagsilbing tagpuan ng mga Waray na nagmula sa iba-ibang bayan ng lalawigang ito. Sa kabila ng urbanisasyon, ay natatangi ang lugar na ito sapagkat mayaman ang mga ito sa mga pamahiin. Pinagbatayan sa pagpili ng lokal na pag-aaral ang mga salik na nakaiimpluwensiya sa paglinang ng panitikang Pilipino gaya ng (a.) liblib na lugar (b.) matataong pook na mayaman sa pamahiin (c.) makasaysayang pook.

Ginamit ang purposive sampling sa pagpili ng mga kalahok na may sapat na kaalaman sa paksa, kabilang ang mga (a) nasa edad 55 pataas, (b) ikinasal sa simbahan, at (c) may kagustuhang makibahagi sa panayam. Ang instrumentong ginamit ay semi-structured interview guide batay sa "Gabay sa Lingguwistikong Etnograpiya ng Sentro at Kultura (SWAK)" na sinuri ng mga eksperto bago gamitin. Sa pagsusuri ng datos, ginamit ang Colaizzi's 7 Steps of Data Analysis (1978) upang matukoy at maipangkat ang mahahalagang pahayag tungo sa pagbuo ng mga temang naglalarawan sa mga pamahiin bago, habang, at pagkatapos ng kasal. Isinagawa ang pananaliksik nang may pagsasaalang-alang sa etikal na konsiderasyon, kabilang ang pagkuha ng pahintulot ng mga kalahok, pagtitiyak sa kanilang anonimidad at kumpidensyalidad, at pagsiguro na walang pisikal, emosyonal, o sikolohikal na pinsalang maidudulot ang pag-aaral.

3. Resulta ng Pag-aaral

3.1 Sa araw ng Pamamihikan

Batay sa kinalabasan ng pag-aaral ay nabatid na may tatlong bahagi ang paniniwala pag-aasawa at ito ay sa pamalai, seremonya ng kasal: bago, habang at pagkatapos ng kasal at sa panunuluyan. Sa bahaging pamalai, naitala dito ang mga pagkaing dapat ihanda sa araw ng pamamihikan. Sa kanayunan ay malalim ang paniniwala ng matatanda sa bulong na ito at may mga bagay na iniwasan upang hindi malihian ang katangian ng bagay sa pagsasama ng mag-asawa. Mahigpit na sinusunod ang mga inihandang pagkain mula pamamalai hanggang sa araw ng kasal. Sa pagkain, ay karaniwang iniuuganay ang itsura at katangian ng pagkaing inihahanda sa magiging kalagayan ng mag-asawa sa hinaharap, tulad na lamang sa binanggit ni K1 na:

"Ha pangasawa, dire puydi magluto hin pusit an lalake kay maglulubad- lubad iton iya batasan."
[Sa pamamihikan, bawal maghanda ng pusit ang lalaki dahil magpapabagu-bago ang ugali nito.]

May pagkakatulad naman ang paniniwalang ito kaugnay sa inihandang pagkain na manok sa araw ng kasal, binanggit ni K2 na:

"Ha pamalayi, dire puydi mag-arog hin manok bisan pato basta may pakó, kay madagmit it iyo pagbulag." [Sa pamamihikan, bawal maghain ng manok, pato o kahit na anong may pakpak, dahil magiging madali ang kanilang paghihiwalay]

Ayon sa tinuran ng kalahok, ang paghahain ng pusit sa pamamihikan ay naihalintulad sa magiging kalagayan ng mag-asawa sa hinaharap, kung saan maaaring magbago-bago ang ugali ng isa sa kanila, katulad ng pabagu-bagong kulay ng pusit. May pagkakatulad naman ito sa paniniwala hinggil sa paghahain ng manok sa araw ng pamamihikan. Sa paglalahad ni K2, ipinapalagay na ang paghahain ng mga ganitong uri ng pagkain ay sumasagisag sa posibilidad ng mabilis na paghihiwalay ng mag-asawa, tulad ng mabilis na paglipad ng mga hayop na may pakpak.

Sa mga liblib na pook, mas pinipili ng matatanda ang paghahanda ng buhay na hayop na kakatayin sa mismong araw ng kasal kaysa maghain ng hilaw na karne. Naniniwala sila na ang ganitong gawain ay nagdadala ng mas

mabuting kapalaran at sumasagisag sa kasariwaan at kasiglahan ng buhay na nanaisin para sa bagong mag-asawa. Ayon sa matatanda, ang buhay na hayop ay tanda ng kasiglahan, at tunay na pagsasama, samantalang ang hilaw na karne ay itinuturing na may negatibong kahulugan, sapagkat ito ay kaugnay ng kamatayan at kapahamakan. Mababatid ito sa binanggit ni K3 na:

“Ha pamamalagi, diri puydi magdara hin hilaw nga karne an lalaki kay bangin dida hit ira paglungon makasabot nala an kag-anak han lalaki o babaye nga patay na an ira anak. Kinahanglan buhi an iuulpot ha balay han babaye, basi mapamatud-an nga tinuod nga nahigugugma an lalaki ha ira [Sa pamamanhikan, bawal magdala ng anumang hilaw na karne dahil kapag magsama na sila ay malalaman na lang ng mga magulang ng babae na patay na ang kanilang anak. Kailangan buhay pa ang dadalhin sa bahay ng babae upang masabi na tunay ang pagmamahal niya sa kanilang anak.]

Sa paniniwalang ito, ang paghahain ng karne ay sumasagisag sa kamatayan at maaaring magbunsod ng kapahamakan, gaya ng pagkamatay ng isa sa mag-asawa sa oras na magkaroon sila ng hindi pagkakaunawaan. Dahil dito ay maring ipinapayo na ang ihahandang pagkain ay dapat mula sa buhay na hayop na kakatayin sa mismong araw ng pagtitipon, upang sa ganitong paraan ay masabi na tunay at wagas ang pagmamahalan ng mag-asawa. Ang paniniwalang ito ay nagdadala ng malalim na ugnayan ng dalawang pamilya at sa pag-aasam ng matatag at masaganang pagsasama

3.2 Bago ang Kasal

Sa bahaging ito ay may mga gawi na iniwasan ang matatandang Waray bago ang kasal sa paniniwalang maaari itong magdulot ng panganib sa okasyon ng kasal at maging sa magiging kapalaran ng mag-asawa. Batay sa nakalap na datos ay palasak pa rin ang paniniwala kaugnay sa pagsukat ng damit na isusuot sa araw ng kasal. Ayon kay kalahok 1 na:

“Dire puydi isukol han karaslon an bado nga isurul-ot han kasal kay dire ini madadayon an ira kasal. [Bawal isukat ang damit na isusuot sa kasal dahil hindi matutuloy ang kanilang kasal.]

Ang pamahiing ito ay nakaugat sa paniniwalang ang pagsukat ng damit bago ang kasal ay magdadala ng “pagkaubol” terminong lokal na nangangahulugang pagkaudlot at hindi matuloy ang kasal. Ang pagsukat ng damit ay itinuturing na pagsasapanganib sa mismong okasyon sapagkat inuuna ang bagay na hindi dapat muna mangyari. Madalas tinutukoy ang panganib sa disgrasya sa daan papuntang simbahan o anumang peligro na maaari ikapahamak ng magsing-irog. Sa paniniwalang Pilipino, ang mga bagay na naunang gawin bago ang itinakdang panahon ay nagiging daan sa malas o kapahamakan. Nabanggit ito sa pag-aaral nina Galdonez D.P (2022) kaugnay sa mga pamahiin sa isang S and T na komunidad: Sipat-siyasat sa karanasan ng mga mag-aaral sa isang science high school. Lumabas na 27 citation frequency ng S&T students ang paniniwala rito.

Binanggit din ito ni Garcia. Ang karaniwang paniniwalang ito ay mahigpit na sinusunod ng maraming Pilipino. Binanggit din sa pag-aaral ni Cundangan (2020) na ang pagsukat ng damit na isusuot sa kasal ang madadala ng malas, Kaugnay rin sa pagsusuot ng belo ng babaeng ikakasal ay isang napakapopular na kaugalian sa buong mundo. Gayunpaman, sa Pilipinas, ang naturang tradisyon ay may nakapaloob na pamahiin. Pinaniniwalaan ng mga Pilipino na mahalagang isuot ng ikakasal ang belo upang maitago siya mula sa masasamang espiritu na maaaring mainggit sa kanyang kaligayahan (17 Filipino Wedding Superstitions You Should Know, 2022).

Sa maraming kulturang Pilipino, may paniwala na ang mga bagay na nauuna o ginagampanan bago ang takdang panahon ay nagbubukas ng pinto para sa malas o kapahamakan. Sa kaso ng kasal, mahalaga ang bawat ritwal at simbolo; ang damit ay hindi lamang kasuotan kundi tanda ng bagong yugto ng buhay, kaya’t pinoprotektahan ito laban sa anumang negatibong impluwensya bago ang mismong araw. Pinaniniwalaan din ng mga matatanda ang gawi sa hindi pagsasamang matulog ng magkasintahan bago ang kasal, hindi pagkikita, at pamamasyal Nabanggit ni K2 na:

“Kun kakaslon pala, kinahanglan magbulag hin pagkaturog. Pagkabuwas na kamo magkikita ha simbahan, para ngada hiton iyo pagbulag in ha simbahan liwat matatapos.” [Kapag ikakasal pa lang ay kailangang magkahiwalay sa pagtulog. Sa simbahan na mismo sa araw ng kasal sila magkikita nang sa ganoon ay sa simbahan din magtatapos ang kanilang pagsasama.]

Samantala sa hindi pagkikita bago ikasal ang magkasintahan ay binanggit ito nina K1 at K3 na:

“Bago ang kasal in dire puwede anay magkita an mag-uyab Kay damo la an mahitabo.” [Bago ang kasal ay hindi muna puwede magkita ang magkasintahan kasi marami ang maaaring mangyari.]

“Dire puydi maglinakat an karaslon kay may-ada hini mahinanabo nga remalaso ha ira” [Hindi puwedeng umalis ng bahay ang ikakasal dahil may masamang mangyayari sa kanila

Sa paliwanag ng matatanda ang na pagtulog nang magkahiwalay ay tumutukoy sa kalinisan ang hindi pagsunod nito ay maaaring mauwi sa hiwalayan sa paniniwalang ang pagsasama ay itinuturing na sagradong yugto ng magkasintahan. Ang paniniwalang sa simbahan na silang magkikita at sa simbahan din matatapos ang kanilang pagsasama ay tanda na ang kanilang pagsasama ay magsisimula sa harap ng Diyos at magtatapos hanggang sa kamatayan. Lumabas sa pag-aaral nina Galdonez P. et. Al (2022) na 43 beses binanggit ang paniniwalang ito ng mga mag-aaral ng S&T. Nagpapatunay lamang na kahit ang mga mag-aaral na Gen Z mula sa kinikilalang paaralan ng Pilipinas ay ay mahigpit naniniwala nito. Nabanggit din ito sa pag-aaral nin Borong N. (2024) na sa ilang bahagi ng Katimugang Leyte ay iniwasan din na magkita ang magkasintahan bago ang kasal. Nabanggit din ito ni kalahok 2 na:

“Bago ang kasal in dire puwede anay magkita an mag-uyab Kay damo la an mahitabo.” [Bago ang kasal ay hindi muna puwede magkita ang magkasintahan kasi marami ang maaaring mangyari.

Sang-ayon ang matatandang Waray sa paniniwalang ito hinggil sa kalinisan at antisipasyon bago ang kasal. Ang kalinisan ay tumutukoy sa hindi lamang pisikal kundi sa moral at espirituwal na kalinisan ng magkasintahan, samantalang ang antisipasyon ay pagpapatunay ng pananabik at pagpapahalaga sa okasyon. Sa pamamagitan ng pansamantalang paghihiwalay, pinoprotektahan ang kabanalan ng kasal at binibigyang-diin na ito ay isang sagradong yugto na magsisimula lamang sa mismong seremonya. Ang paniniwala kaugnay sa pagiging sagrado ay nabatid sa konsepto ng mga Badjao. Ang paniniwalang ito ay nag-ugat pa sa mga etnikong grupo ng Pilipinas nabanggit ni Soles, J. (2022) sa kanyang pag-aaral na Ang konsepto sa kalluman ng Badjao: Pagsilang hanggang pagkamatay na malaking ang pagpapahalaga ng mga Badjao sa kanilang kababaihan lalong-lalo na kapag nasa panliligaw at pag-aasawa. Mataas ang pagtingin nila sa kadalisan ng isang babae bago ito ikasal. Kagaya sa paniniwalang bawal hawakan ng lalaki ang isang babae hangat hindi pa sila kasal. Kapag hindi ito masunod ay nagpapakita ito ng kabastusan o di paggalang ng lalaki sa babae.

Ang ganitong uri ng paniniwala ay nagpapakita na sa kabila ng modernisasyon, may matibay na panlipunan at kultural na paninindigan hinggil sa mga hangganan at paggalang sa relasyon bago ang kasal. Itinuturing ito ritwal na paghahanda sa magkasintahan mula sa pagiging makarelasyon tungo sa pagsasama. Pinapanatili nito ang malinaw na hangganan sa pagitan ng dalawang yugto ng kanilang buhay, at sa parehong pagkakataon, pinatitibay ang pananaw na ang kasal ay hindi lamang isang kontrata, kundi isang banal at di-matutumbasang tipan sa harap ng Diyos at ng komunidad.

3.3 Sa araw ng Kasal

Sa mga paniniwalang nakapaloob sa pamahiin kaugnay sa kasal, lumilitaw na tatlo sa apat ay umiikot sa konseptong dominasyon at ang epekto nito sa relasyon. Sa unang paniniwala, ang pag-apak sa paa ng isa sa mga ikinakasal ay nagpapahiwatig kung sino ang magiging dominante at posibleng mang-aabuso sa relasyon. Nabanggit ito ni K4 na:

“Dida han kasal, dire puydi matamakan an tiil han iginkakasal, kay usa ha ira an mag-aamong-

among. Pananglit matamakan an tiil han babaye, hiya in pag-aamong-amongan han iya bana, ngan kun babaye naman an makatamak, pag-aamong-amongan niya han iya bana.” [Sa araw ng kasal ay bawal maapakan ang paa ng isa sa mga ikinakasal, dahil isa sa kanila ang magiging dominante. Sakaling maapakan ang paa ng babae, mamaltratuhin siya ng lalaki, at kapag babae naman ang makaapak, mamaltratuhin niya ang kanyang bana.]

Ang pag-apak sa paa ng isa sa mga ikakasal ay malinaw na palatandaan ng dominasyon sa loob ng pagsasama. Kaugnay nito, naniniwala rin ang mga kalahok na:

“Dida han kasal, dire puydi magduon ha sugbong han babaye, kay pag- aamong-amongan hiya hiton iya bana.” [Sa araw ng kasal, bawal madiinan sa balikang babae, dahil siya ay mamaltratuhin ng kanyang bana]

Sa paniniwala ng mga kalahok na ang ganitong kilos ng pag-apak sa paa o pagdiin sa balikang ay sumasagisag sa mababang pagtingin ng isa ssa kanila may posibilidad na mauwi ito sa pisikal o emosyonal na pagmamaltrato. Pinaniniwalaan din ng mga kalahok na kapag naganap ang mga ito sa loob ng simbahan, ito ay may kasamang sumpa o masamang pahiwatig para sa kanilang relasyon. Samantala kung hindi sinasadya ang pag-apak o pagdiin sa balikang ay maaaring mauwi ito sa pagkabalalo. Marahil dito nag-ugat ang kaugalian na kailangang maglakad nang marahan at magkasabay ang ikinakasal sa kanilang pagpasok sa loob ng simbahan. Bukod sa tanda ito ng pagkakaisa ito rin ay pahiwatig sa bagong yugto ng buhay, ito rin ay nakaugat sa paniniwalang sa simbahan din sila muling magtatagpo sa oras ng kanilang kamatayan—isang siklong espirituwal na mag-uugnay sa kanila mula kasal hanggang libing. Nabanggit ito nina kalahok 1 at 2 na:

“Kinahanglan magdungan pagsulod an mag-asawa ha simbahan para ha simbahan liwat hira magtatapo hit ira kamatay.” [Kinakailangan magkasabay silang pumasok sa simbahan para sa simbahan din magtatapos ang kanilang pagsasama.

Sa pananaw ng matatanda, kung sabay silang papasok sa simbahan upang ipagdiwang ang simula ng kanilang buhay bilang mag-asawa, nararapat lamang na sa simbahan din magtatapos ang kanilang pagsasama-hindi sa paghihiwalay kundi sa tanging kamatayan lamang ang makapaghihiwalay sa kanila katulad sa tinuran ng Panginoon na sa Mateo 19:16 na *“Kaya’t hindi na sila dalawa, kundi isang laman. Ang pinagsama ng Diyos ay huwag paghiwalayin ng tao.”* Sa pahayag na ito naging sandigan ng mga Kristiyano na ang kasal ay banal at hindi dapat paghiwalayin ng tao. Maaaring iugnay ito sa paniniwala ng mga kalahok na:

“Dire pwede maglingi-lingi an usa ha ira kay may-ada pa niya ini ginbibiling ha nakalabay.”
[Bawal magpalingon-lingon ang isa sa mga ikakasal dahil nagpapahiwatig ito na hinahanap-hanap pa siya sa nakaraan.]

Sa salaysay ng matatanda na ang magpalingon-lingon ay tanda na hindi pa siya handa sa pag-aasawa. Hinahanap-hanap pa niya ang buhay binata at dalaga. Ang pagpapakahulugan ng mga kalahok ay hinahanap-hanap pa ng isa sa kanila ang kanyang nakaraan, na maaaring magdulot ng mga isyu sa kawalan ng katapatan at tiwala ng pagsasama sapagkat ipinapakita nito na ang isa sa mag-asawa ay maaaring may emosyonal o pangkaisipang ugnayan sa nakaraang yugto ng kanyang buhay. Dahil dito, ang pagpalingon-lingon ay itinuturing na kilos na dapat iwasan upang mapanatili ang tiwala, katapatan, at matatag na pundasyon ng pagsasama.

3.4 Pagkatapos ng Kasal

Makikita sa mga pamahiin ng mga Waray hinggil sa kasal ang malalim na pagpapahalaga sa pagkakaisa, kasaganaan, at katiwasayan ng pagsasama ng mag-asawa. Binanggit ni Kalahok 2 na:

“Kinahanglan an magtiayon nga ginkasal in magdungan paggawas ha simbahan. Dire puydi matamakan an usa ha ira, kay maabot an takna nga an nakatamak han tiil, amo an mag-aamong-among han iya asawa o bana. [Kailangang magkasabay na lalabas sa simbahan ang bagong kasal

at bawal maapakan ang paa ng isa sa kanila, dahil aabot sa punto na kung sino ang nakaapak, ang siyang magmamaltrato sa kanyang asawa o bana.]

Batay sa pahayag ni Kalahok 2 ang paniniwalang pagsabay pumasok sa simbahan ng magkasintahang ikakasal ay nagpapahiwatig ng pagkakapantay-pantay at walang dominasyon na ang ibig sabihin ay walang mamaltratuhan, ito rin ay tanda ng paggalang sa panig ng mag-asawa, walang nakatataas at nakabababa sa pagtaguyod ng kanilang pamilya. Binanggit ito sa pag-aaral nina Mindanao (2022), sa kanilang pag-aaral na *Explaining the Wedding Superstitions in the Philippines: Interpreting a Bygone Traditions* na sa paghakbang patungong altar ang `di inaasahang pagkaapak sa paa ng magkasintahan ay nagpapakita ng higit na nakalalamang sa pagsasama ng mag-asawa.

Iniuugnay din ng matatanda ang+- hindi sabay-sabay na paghakbang ng bagong kasal sa kanilang paglabas ng simbahan sa malas at peligro na maaaring humantong sa pagkakasakit o maging sanhi pa ng kamatayan. Mababatid na ang pamahiing ito ay nakasentro sa pananalig sa proteksyon laban sa kapahamakan. Binanggit ni Kalahok 3 na:

“Kun dudrunan an ginkakasal, kinahanglan dida ha paggawas ha simbahan, dire kamo magpauru-urhi, kay magmamasakitnon o mababálo an usa ha iyo.” [Kapag sabay-sabay ang ikinakasal, kailangang hindi kayo magpapahuli sa paglabas sa simbahan, dahil magiging sakitin o mababalo ang isa sa kanila.]

Sa pananaw na ito, makikita ang isang karaniwang panlipunang mekanismo na nagsisilbing paalala hinggil sa magkatuwang na paglalakbay ng mag-asawa sa buhay. Sa pag-aaral ni Borong (2024), kanyang nalikom ang iba’t ibang pamahiin sa kasal sa ilang bayan ng Katimugang Leyte, partikular yaong may kinalaman sa pagsabay ng mag-asawa sa pagsakay patungong simbahan, paghakbang patungong altar, at sabayang pagluhod at pagtayo sa seremonya ng kasal. Nabatid sa mga pamahiing ito na ang mga paniniwalang kaugnay sa sabayang pagkilos ng mag-asawa ay kalakip ng mga babala hinggil sa posibleng kapahamakan, gaya ng disgrasya, o kaya nama’y dominasyon ng isa sa kanilang pagsasama. Sa vlog ni Tulio (2023), ipinapakita na ang hindi sabayang pagtayo ng ikinasal sa seremonya ng kasal ay iniuugnay sa paniniwalang ang unang tatayo ay siyang unang mamamatay. Kaugnay nito, makikitang ang mga pamahiin hinggil sa sabayang kilos ng mag-asawa, tulad ng paglabas sa simbahan, ay binibigyang-kahulugan bilang babala laban sa malas at peligro na maaaring mauwi sa pagkakasakit o kamatayan. Ang pamahiin na dapat sabay na kumilos ang mag-asawa sa kasal ay kaakibat ng paniniwala sa sukob—ang ideya na malas kung may dalawang kasal sa loob ng iisang taon sa pamilya. Karaniwang ipinagbabawal na magpakasal ang magkapatid o anak kasabay ng muling pagpapakasal ng magulang sapagkat mahahati ang swerte at kasaganaan. Binanggit nina Cuartero (2022) at Segovia (2021) na malas para sa magkapatid na babae ang magpakasal sa parehong taon, habang ayon sa Stellaire Philippines (n.d.), may iba’t ibang anyo ng sukob gaya ng kasabay na vows renewal ng magulang o pagpapakasal matapos ang kamatayan ng kapamilya. Sa kabuuan, nagsisilbing paalala ang mga paniniwalang ito upang iwasan ang inaasahang kapahamakan at mapanatili ang maayos na pagsasama.

Inilahad din ng mga kalahok ang malalim na dahilan kaugnay sa pamahiing palingon-lingon hanggang sa makarating sa kanilang tutuluyan tanda ito ng pag-aatubili o hindi buo ang loob sa pagpapakasal ng mag-asawa na maaaring maging sanhi sa `di pagkakaunawaan hanggang mauwi sa hiwalayan. Binanggit ito ni kalahok 1 na:

“Paghigawas ha simbahan an kinasal, dire gud puydi maglingi-lingi hangtod dire hira makaulpot ha ira panimalay, kay kun maglingi-lingi an usa ha ira, amo an magigin hinungdan han ira pagkawurok, ngan mag-iinaway ngadto ha kahasta, ngan ha kauruurhian magin hinungdan han ira pagbulag.” [Pagkalabas agad sa simbahan ng bagong kasal, bawal silang lumingon-lingon hanggang sa makarating sila sa kanilang tutuluyan dahil kung ang isa sa kanila ang magpalingon-lingon, magiging dahilan ito ng kanilang pagkalito, mag-away-away sila hanggang sa mauwi ito sa hiwalayan]

Ang pamahiing ito ay nagsisilbing paalala ng matatanda sa mag-asawa na manatiling nakatuon sa kanilang kinabukasan, hindi sa nakaraan, upang mapanatili ang pagkakaisa at tibay ng relasyon. Ang pahayag ng matatanda ay mauugnay sa lenteng sikolohikal sa konsepto ng rosy retrospection na kung saan ang mga tao ay may tendensiyang alalahanin ang nakaraan nang mas maganda kaysa sa aktwal na karanasan (Gilovich, 2021). Sa kontekstong ito, ang paulit-ulit na paglingon-lingon ay maaaring tanda ng labis na pagkakabit sa nakaraan—isang bagay na maaaring magdulot ng maling idealismo, pagkukumpara, o pagkadismaya kapag hindi natugunan ng kasalukuyan ang alaala.

Samantala, nananatiling popular ang pamahiin na kung sino man ang makasalo sa bulaklak na inihagis ng babaeng ikinasal at siyang susunod na ikakasala. Ayon kay kalahok 1 na:

“An bukad nga iiitsa han babaye nga kinasal kun hin-o man an makasalo hini, amo an masunod nga kakaslon.” [Kung sinuman ang makasasalo sa bulaklak na inihagis ng babaeng ikinasal, siyang susunod na ikakasal.]

Ang paniniwalang ito ay isang uri ng divinatory practice na nagmumula sa paniniwala sa kapalaran at sa paglilipat ng suwerte mula sa bagong kasal patungo sa susunod na ikakasal. Ang paniniwalang ito ay nag-ugat sa tradisyong ng tossing the bouquet ay nagmula pa sa sinaunang Inglatera. Noon, ang mga bulaklak na ginagamit ay gawa sa mga halamang may pinaniniwalaang kapangyarihang mistikal na sumisimbolo ng fertility, pagpapala, at proteksyon para sa isang mabungang pagsasama. Ang babaeng makakasalo sa bouquet ay itinuturing na susunod na makakasal, bagay na katulad ng paniniwalang umiiral sa paniniwalang Waray. Ang paghahagis ng bulaklak, lokal man o banyaga, ay nagsisilbing simbolo ng pag-asa, pagpapala, at pagpapatuloy ng lahi, na nagpapatibay sa kahalagahan ng kasal hindi lamang para sa mag-asawa kundi para sa mas malawak na komunidad.

3.5 Panunuluyan ng Mag-asawa

Sa mga katutubong paniniwala ng mga matatandang Waray, ang *tahas* ay isang anyo ng bulong o ritwal na isinasagawa upang magbigay ng mga positibong simula sa bagong buhay ng mag-asawa. Ayon sa mga matatanda, ang pagsunod sa *tahas* ay nagsisilbing gabay upang maging maayos, masaya, at masagana ang kanilang pagsasama. Binibigyang-kahulugan ng *tahas* bilang isang ritwal o seremonya na nagsisilbing pasimula ng mga gawi at gawain na inaasahang magdadala ng kaayusan, kaligayahan, at kasaganaan sa pagsasama ng mag-asawa. Ayon sa mga matatanda, ang pagsunod sa *tahas* ay nagtatakda ng magandang pundasyon para sa bagong yugto ng buhay mag-asawa at naglalayong maiwasan ang mga posibleng suliranin sa hinaharap.

May mga paniniwala binanggit ng matatanda kaugnay rito. Isa na rito ang *pangurukay* o panawag ng manok. Madalas iniugnay ng matatanda ang pagkakaroon ng masaganang paghahayupan at mabiyayang ani. Binanggit ito ni K 2 na:

“Pagkatapos ng kasal ng mag-asawa, kailangan muna nilang mangurukay (manawag ng manok) bago umakyat sa kanilang bahay, upang maging maganda ang kanilang paghahayupan.”
[Pagkatapos ng kasal ng mag-asawa, kailangan muna nilang mangurukay (manawag ng manok) bago umakyat sa kanilang bahay, upang maging masagana ang kanilang paghahayupan at ani.]

Sa paniniwalang ito ay sumasagisag sa malalim na pagpapahalaga sa pagbubukid at pag-aalaga sa hayop na kadalasang hinahangad ng mga taganayon na itinuturing sa aspektong ng masaganang pamumuhay sa kanayunan.

Nauugnay din ang paniniwalang paghandog sa isang salop ng bigas at pera ang bana sa asawa bago umakyat at tumuloy sa loob ng bahay. Ito rin ay isang *tahas* o ipinagpapalagay ng matatanda para sa positibong pasimula ng pagsasama upang pumasok sa tahanan ng mag-asawa ang biyaya, kasaganaan at magandang kapalaran. Sa aspektong ekonomikal, ay hindi lamang ito tanda sa pagkamayroon at kahandaan sa buhay ng bana pagdating sa pag-aasawa, kundi isa ring paraan upang masiguro na ang pinagsamahan ay dadaloy nang maayos, may pagkakaisa, at malayo sa mga alitan o problema sa hinaharap. Pinatunayan ito ni Kalahok 2 na:

“Kataliwan hit kasal, paghiabot ngadto hit balay han babaye may nakaandam na ngadto nga bugas ngan kwarta nga ighahatag ha babaye, ngan magsisiring an lalaki nga “Karawata ini nga kuwarta kay amo ini it akon pinakabuhian.” Kakarawaton ini hit babaye pinaagi hit iya duha nga mga palad, kay para masiring nga tim-os gud nga kinakarawat han babaye an lalaki. Katima, magsusudoy hira ha libong han balay ngan mangungurukay o mananamrag hin bugas panubong han mga manok, para magin bugana it ira pag-upod.”

“Pagkatapos agad ng kasal, pagdating sa bahay ng babae ay kailangang may nakahandang bigas at pera sa pintuan na ihahandog ng lalaki sa babae, sabay sabing, “Tanggapin mo ang perang ito dahil ito ay aking pinaghirapan.” Tatanggapin naman ito ng babae tanda na taos-puso niyang tinatanggap ang pagmamahal ng lalaki. Pagkatapos, iikutin nila ang bakuran ng bahay at mananawag ng upang maging masagana ang kanilang pagsasama.”

Mula sa paniniwalang ito, mababatid na may dalawang aspekto ang tahas: una, ang aktuwal na paghahandog ng pera at bigas bilang pisikal na simbolo ng kahandaan at pagmamahal; at pangalawa, ang kasamang bulong o pananalita, na naglalayong palakasin ang positibong enerhiya at biyaya sa pagsasama ng mag-asawa. Sa ganitong paraan, hindi lamang materyal ang layunin ng ritwal, kundi espirituwal at kultural din, na nagbubuklod sa mag-asawa sa simula pa lamang ng kanilang pagsasama.

Para sa bagong kasal, mahalaga rin sundin ang *tahas* sa pang-araw-araw na buhay bilang gabay sa kanilang pagsasama. Kasama rito ang sabay na pagkain, pagtatrabaho sa bukid o pagsasaka, pamamasyal, at iba pang aktibidad na kanilang ginagawa nang magkasama. Naniniwala ang mga matatanda na sa pamamagitan ng tahas, ang bawat aspekto ng kanilang buhay bilang mag-asawa ay magkakaroon ng positibong daloy. Sa huli, inaasahang ang kanilang pagsasama ay mananatiling matatag, maayos, at tumagal sa kabila ng mga hamon at pagsubok. Dagdag pa ni Kalahok 4 na:

“Para hiton bag-o nga kasal, kinahanglan nira sundon an tahas basi magmalipayon an pag-upod han magtiayon, sugad hiton dungan nga pagkaon, pag-uma, pamasyada ngan an iba nira nga mga bubuhaton, basi ngadto ha kadayunan maginmaupay ngan hilawig an ira pag-upod.”

[Para sa bagong kasal, kailangan nilang sundin ang tahas bilang bulong upang maging masaya ang kanilang pagsasama, kagaya sa pagkain nang sabay, pagsasaka, pamamasyal at iba pa nilang gustong gawin, upang sa huli ay maging maayos at tumagal ang kanilang pagsasama.]

Ang paniniwala kaugnay sa pagsabay sa pagkain, pagsasaka at pamamasyal at iba pa ay karaniwang gawain ng mag-asawa sa simula ng kanilang pagsasama at ito ay iniuugnay sa maraming dahilan na hinahangad ng ilang mag-asawa katulad na lamang sa dominasyon na nangangahulugang pagkapantay-pantay at walang maabuso. Pagbabahaginan sa kung ano ang mayroon ng mag-asawa at hindi pagkakanya-kanya at pagsasama nang masaya hanggang sa kamatayan. Sa espirituwal na aspekto, ang paniniwala ng mga Kristiyano ay nakatuon sa utos ng Panginoon na tanging Diyos lamang ang may kapangyarihang humiwalay sa mag-asawa. Kaya’t hindi na sila dalawa, kundi isa na. Ang pinagsama ng Diyos, ay huwag paghiwalayin ng tao (Mateo 19:6).

Iniuugnay din ang mga gawi ng mga balo at hindi pa kasal sa paniniwalang maaari itong lumipat o “maipasa” sa kapalaran ng bagong kasal. Sa pananaw ng matatanda, ang estado ng isang tao—tulad ng pagiging balo o hindi pa kasal—ay hindi lamang personal na kalagayan kundi maaaring makaapekto sa buhay ng iba. Wika nga ng matatanda, “baka tumapon o lumipat.” Kaugnay nito, ang pag-ado ay isang kultural na sayaw na isinasagawa ng mga Waray. Subalit kapag ito’y bahagi ng kasal, hindi na lamang ito itinuturing na simpleng pagtatanghal kundi isa nang bulong para sa kasaganaan ng bagong mag-asawa. Mahigpit na iniwasang makahalubilo rito ang mga hindi pa kasal at mga balo upang hindi madala ang kanilang estado sa bagong kasal. Itinuturing ang pag-ado bilang tanda ng kasaganaan o prosperity, sapagkat sa huling bahagi nito ay inilalagay ang pera sa kasuotan ng bagong kasal at may isinaboy na pera bilang sagisag ng pagsisimula ng kanilang masaganang pagsasama. Binanggit ito ni K2 na:

“Tikang pagkasla han magtiayon ha simbahan, pagdayon nira ha ira balay, kinahanglan magkalusad anay an mga bálo ngan an waray pa kasla, kay mababálo o dire magmamaupay an ira pag-upod kumo magtiayon. Dida na hira mabalik pagsaká kun tapos na pag-ado o pagsayaw han kinasal, ngan bisan pa man ngani ha pagtangka, dida na hira malingkod kahuman ha syahan nga durot han pagkaon.”

[Pagkatapos ikasal sa simbahan ang mag-asawa, manunuluyan na sila sa kanilang bahay, kailangan munang magsibabá ang mga balo gayundin ang hindi pa ikinasal upang hindi mabalo nang maaga ang isa sa kanila at para na rin maging maayos ang kanilang pagsasama bilang mag-asawa. Saka na sila papanhik kung tapos na ang pag-ado o pagsayaw (sayaw bilang seremonya ng kasal) ang ikinasal. Kahit na ang makisama sa pagkain ay hindi sila puwedeng sumabay saka na sila kakain kapag tapos na ang unang hain na pagkain.]

Sa pamahiing ito makikita ang bulong bilang pag-iwas sa estado na mga balo at `di pa kasal at sa seremonya ng sayaw bilang tanda ng kasagaan sa hinaharap sa buhay ng mag-asawa. Ang sayaw ay hindi lamang kultural kundi ekonomikal sa pananalig ng mga Waray sa kasaganaan sa buhay ng mag-asawa. Sa konsepto na panunuluyan, mabatid na ang mga pamahiin dito ay umiikot sa *tahas*- anyo ng bulong o ritwal na isinasagawa upang magbigay ng mga positibong simula sa bagong buhay ng mag-asawa katulad sa *pangungurukay*, paghandog ng bigas at pera ng lalaki sa babae bago tumuloy sa kanilang bahay, pag-ado (prosperity dance) at *tahas*-bilang bulong sa pag-iwas na makihalubilo sa mga balo at `di pa kasal. Katulad sa katabing lalawigan ng Leyte ang pagpapahalaga ng suporta at pagtutulongan sa Barangay Pangpang, Palapag, Northern Samar na kung saan ay sama-samang tumutulong ang buong pamayanan upang matustusan ang pangangailangan ng bagong mag-asawa, lalo na sa aspektong pinansyal, para maisagawa ang kasal sa simbahan at sa Barangay Pangpang, na kung saan ang mga tao sa komunidad ay nagkakaisa sa pagbibigay-tulong, partikular na pinansyal, upang maisakatuparan ang kasal sa simbahan ng mag-asawa (De Guzman, et al, 2025).

Katulad sa seremonya ng kasal ang pagsaboy ng pera ng mga Waray sa loob ng basket o *gala* (ambag at regalo) ay tanda ng pagsuporta sa komunidad sa mag-asawa para sa pagsisimula ng buhay. Di nalalayo ang paniniwalang ito ng mga katutubong Itawes ng Isabela na kung saan Katulad sa seremonya ng kasal ng mga Waray, ang pagsaboy ng pera sa basket o gala ay sumisimbolo ng pagsuporta ng komunidad sa bagong mag-asawa para sa kanilang pagsisimula ng buhay. Ang ganitong paniniwala ay hindi nalalayo sa ritwal ng mga Itawes ng Isabela na tinatawag na gala-gala, isa sa mga tampok ng kanilang boda. Sa seremonyang ito, ang bagong kasal ay tumatanggap ng mga regalo (gifts) at kontribusyong pinansyal mula sa pamilya, kamag-anak, mga ninong at ninang, at maging mula sa buong pamayanan. Isinasagawa ito sa iba't ibang anyo, tulad ng paglalagay ng regalo at pera sa iyyaw (woven tray) na inilalagay sa harap ng mag-asawa, o sa pamamagitan ng sayawan kung saan ipinipin ang mga kontribusyon sa kanilang kasuotan. Binibigyang-diin dito ang kolektibong pagkilos ng pamayanan bilang tanda ng suporta at pagbabasbas para sa kasal, gayundin ang paniniwalang may dalang swerte ang pagbabahaginang ito sa bagong yugto ng kanilang buhay (Guzman, 2020).

4. References

- 17 *Filipino wedding superstitions you should know*. (2022, January 7). Asian Recipe. Retrieved January 26, 2022, from <https://asian-recipe.com/philippine-wedding-customs-and-superstitions-2674>.
- Borong, N. L. (2024). *Distinctive meanings of superstitions about death and marriage in Leyte, Philippines*. EPRA International Journal of Multidisciplinary Research, 10(6), 46–52. <https://doi.org/10.36713/epra2013>.
- Colin, F., S.J. (1663). *Native races and their customs*. Blair and Robertson, *The Philippine Islands*, vol. 40, 37–98.
- Cuartero, S. M., & Obuyes, C. (2022). *Explaining the wedding superstitions in the Philippines: Interpreting a bygone tradition*. De La Salle University–Dasmariñas.
- Cundangan, L. (2020, May 19). *18 Philippine wedding superstitions*. *Ouine's Events Management*. Retrieved

- January 14, 2022, from <https://ouineseventscoordination.wordpress.com/2017/11/01/18-philippine-wedding-superstitions/>.
- De Morga, A. (1979). *Relation of the Philippine Islands and of their natives, antiquity, customs and government. In Readings in Philippine prehistory* (pp. 266–306). Manila: Filipiniana Book Guild.
- Garcia, L. (2022). *Tradition of courtship and engagement in the Philippines*. Sinta & Co. Retrieved June 20, 2022, from <https://www.filipinowedding.com/blogs/wedding-blog/tradition-of-courtship-engagement-in-the-philippines>.
- Guzman, R. B. (2020). Wedding stages and rituals among the indigenous Itawes in Isabela, Philippines. *International Journal of Advanced Research*, 7(11), 598–606. <https://doi.org/10.21474/IJAR01/11906>
- Habana, O. A. (2014). *Clues from early Spanish chronicles: Reconstructing marriage and family in the pre-Hispanic Philippines*. Ateneo de Manila University. <https://archium.ateneo.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1117&context=history-faculty-pubs>.
- Jovina, L. (2013). *Kulturang popular sa Pilipinas*. Retrieved June 2015, from Online Filipinos: <http://www.slideshare.net/lazojovina/pamahiin>.
- Kottak, C. P. (2009). *Cultural anthropology* (12th ed., international ed.). McGraw-Hill Education (Asia).
- Levey, J. (2022, April 5). *The wedding bouquet toss: What it means (and what to avoid)*. American Weddings Blog. <https://theamm.org/articles/1174-the-wedding-bouquet-toss-what-it-means-and-what-to-avoid>.
- Lumen Learning. (n.d.). *Reading: Marriage and courtship patterns*. <https://courses.lumenlearning.com/alamo-sociology/chapter/reading-marriage-and-courtship-patterns/>.
- Ma-yumi-blog-deactivated2016032. (n.d.). *Pinoy culture*. Tumblr. Retrieved August 12, 2025, from <https://www.tumblr.com/pinoy-culture/26222543297/pre-hispanic-marriage-customs-when-any-man>.
- Orito, R. (2015). *Pamahiin final*. SlideShare. <https://www.slideshare.net/rosalieorito/pamahiinfinalrosalie>
- Perez, D. O. P. “*Relation of the Zambal Indians of Playa Honda, Their situation and customs, 1680.*” BR Volume 47: 287-332.
- Republic Act No. 10066. (2009). *An act providing for the protection and conservation of the national cultural heritage, strengthening the National Commission for Culture and the Arts (NCCA) and its affiliated cultural agencies, and for other purposes*. https://lawphil.net/statutes/repacts/ra2010/ra_10066_2010.html.
- Siogo, R. (2015). *The Philippines – superstitions and beliefs*. Retrieved June 2015, from <http://aboutphilippines.ph/filer/Superstitions-and-beliefs.pdf>.
- Solis, J. (2022). *Ang konsepto sa kalluman ng Badjao: Pagsilang hanggang pagkamatay*. *International Journal of Research Studies in Education*, 11(14), 59–77. <https://doi.org/10.5861/ijrse.2022.b018>.
- Superstitions and wedding traditions in the Philippines*. (2019, June 17). Stellaire. Retrieved January 14, 2022, from <https://stellaire.ph/blogs/superstitions-and-wedding-traditions-in-the-philippines>.
- The Holy Bible, New Living Translation*. (2015). Matthew 19:6. Tyndale House Publishers.
- Tulio, M. (2023, January 27). *Let’s talk about Filipino wedding superstitions and what they mean*. Bride and Breakfast. https://brideandbreakfast.ph/2023/01/27/9-filipino-wedding-superstitions/?utm_source=chatgpt.com.
- Segovia, C. (2021, July 13). *Top 20 wedding superstitions in the Philippines*. *Nuptials.ph*. Retrieved January 14, 2022, from <https://www.nuptials.ph/filipino-wedding-superstitions>.
- Zuñiga, J. M. de, O.S.A. (1803). *People of the Philippines. Blair and Robertson, The Philippine Islands*, vol. 43, 113–127.